

МУЛЬТИКУЛЬТУРНІСТЬ ТА МУЛЬТИЛІНГВІЗМ ЯК ЧИННИКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Педагогіка
школи

Стаття присвячена розгляду проблеми оволодіння іноземними мовами у рамках освітньої програми України для подальшої реалізації міжнародної комунікації. Позначено питання осучаснення освітянської діяльності в галузі викладання іноземних мов з метою забезпечення конкурентоспроможності освіти, науки і технологій, сприяння розвитку держави, інтеграції України у міжнародний простір. Розглянуті основні підходи до вивчення іноземної мови, зазначена важливість модернізації сучасної мовної освіти.

УДК 130.2+81'246]:
37.013.43-048.78

Ключові слова: освіта, мультилінгвізм, полікультурність, філософія освіти, модернізація освіти, глобалізація, комунікація.

Постановка проблеми. На початку XXI століття нові політичні, економічні, культурні процеси та тенденції набувають глобальних масштабів. Сьогодні позначено тим, що спостерігається глобальна політична динаміка, відбуваються економічні й соціальні трансформації сучасного світу. На думку О. Токменко, їхній характер зумовлено тим, що „людство вступає в інформаційну еру, якій притаманні складні процеси комунікаційної революції, інформаційних та психологічних війн, які впливають на встановлення світового порядку” [8, с.115].

При цьому, світові мови міжнародного спілкування виступають найважливішими засобами комунікації. Сучасний світ, що невинно змінюється, висуває нові вимоги удосконалення

системи навчання іноземних мов, потребує корегування навчальних програм, відповідно до рекомендацій Ради Європи та Міністерства освіти і науки України, оновлення змісту навчально-методичної роботи, впровадження нових навчальних курсів із сучасними технологіями викладання.

Інтеграційні процеси, що підсилюють культурну взаємодію, створюють унікальну атмосферу співжиття в єдиному просторі культурних, етнічних, конфесійних суперечностей. Такі процеси мають потребу в поглибленні діалогічного взаєморозуміння,

**Валерія
АСАЄВА**

Доцент кафедри гуманітарної освіти Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат філософських наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 1-3'2015

що також досягається засобами впровадження мультилінгвізму.

Мета та завдання даної статті полягають у актуалізації питання осучаснення освітянської діяльності в галузі викладання іноземних мов з метою забезпечення конкурентоспроможності освіти, науки і технологій, сприяння розвитку держави, інтеграції України у міжнародний простір.

Стан дослідження проблеми. Українськими науковцями розпочато динамічну модернізацію освіти. Осучаснення освітянської діяльності відбувається з метою задоволення потреб громадян України, розвитку держави, нації, економіки та інших сфер суспільного життя. Сучасна національна освіта, зберігши найкращі надбання минулих років, органічно поєднує у собі вітчизняний досвід і тенденції розвитку світової освіти та дає змогу забезпечити конкурентоспроможність нашої держави у глобалізованому і системно конкурентному світі.

Українські вчені О. Першукова, В. Топалова, О. Коваленко, розглядаючи цю проблему, пропонують різні засоби модернізації освіти. Зокрема, на думку О. Коваленко, у світі існують дві протилежні мовні тенденції: „рух до єдності та пошук самосвідомості” [2, с.18]. Тобто, національні, регіональні мови або мови меншин є не менш важливими в діалозі між країнами та народами. Тому вивчення будь-якої іноземної мови не повинне відбуватися за їхній рахунок. Але слід також враховувати, що забезпечення конкурентоспроможності освіти, науки і технологій неможливе без входження у загальносвітовий мовний простір, без знання іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація потребує від молоді не тільки знання мов, але й вироблення навичок спілкування і співпраці з представниками різних національностей, вміння жити в багатонаціональному і багатокультурному просторі.

Для інтеграції у міжнародний простір Україна повинна створити відповідні умови для якісного оволодіння іноземними мовами. *Соціальним замовленням сьогодення є оволодіння іноземною мовою не лише в рамках шкільної програми, але і як засобом міжособистісного спілкування.* Вслід за змінами цілей навчання відбуваються зміни в системі навчання. *Іноземна мова вивчається вже в дитячих садках та початковій школі.* Відповідно до закону адекватності, за яким „певна мета досягається тільки відповідними їй засобами” [3, с.26], наше життя поповнюється новими стандартами, новими навчальними планами, програмами, сучасними комунікативно-спрямованими підручниками. Але *роль самоосвіти, самовдосконалення є пріоритетною.*

У багатомовному культурному просторі мовні стратегії виконують роль механізмів освоєння і володіння іноземними мовами, соціалізації та акультурації особистості, виступають основним культурним комунікаційним засобом.

Філософія освіти, спираючись на досягнення семіотики (аналіз знакового представництва мови), лінгвістики (аналіз природних мов), культурної семантики (аналіз мови як засобу відображення смислу), вважає мовні стратегії засобом розуміння народами культурних відмінностей, що є унікальним формовитвором єдиної людської сутності. Досягнення толерантного сприйняття культурних відмінностей можливе завдяки мовним стратегіям. Мовні стратегії сприяють подоланню непорозумінь, які можуть виникати під час міжкультурної комунікації у багатокультурному просторі. Оскільки на уроках іноземної мови з використанням мовних стратегій здійснюється знайомство дітей з культурними цінностями інших народів, виховується толерантне ставлення, повага до людей [4, с.19].

Розглядаючи основні підходи до вивчення іноземної мови у світовій

практиці, слід зазначити, що найбільш вдалим є **комунікативний підхід**, що відображає специфіку її викладання в загальноосвітніх навчальних закладах. Тобто в процесі іншомовної комунікативної діяльності відбувається оволодіння засобами спілкування, спрямоване на їх застосування у процесі практичного спілкування. Ситуації реального спілкування моделюються завдяки реалізації навичок говоріння, читання та письма як видів мовленнєвої діяльності.

Інше, **комунікативно-орієнтоване**, навчання націлене на оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування. Такий підхід до вивчення іноземних мов був визваний підвищенням зацікавленості у вивченні іноземних мов у комунікаційних цілях при об'єднанні європейських країн у Єдиний Європейський Союз, створенням спільного ринку, інтернаціоналізацією промислових підприємств, багатомовністю в Європі. Політична вага вивчення іноземних мов та потреба виховання єдності, відкритості, зацікавленості мовою і культурою інших народів, поваги до них обумовлені нині тим, що сучасні учні у найближчому майбутньому працюватимуть на міжнародних підприємствах, застосовуючи на практиці отримані знання.

Комунікативно-зорієнтоване викладання іноземних мов за допомогою технічних засобів навчання, нових підручників, словників, методичної літератури є практичною ланкою, що об'єднує теорію і практику навчання. Іншомовна освіта набуває все більшої популярності тому, що вона є тим пов'язуючим елементом загальної освіти людства, яким можна оволодіти в процесі комунікації в культурологічному, психологічному, педагогічному та соціальному аспектах.

Саме тому **головною метою навчання іноземної мови**, згідно з державним стандартом з іноземних мов, є **формування комунікативної компе-**

тенції. При цьому неабиякий вплив мають суспільно-політичні умови, оскільки визначаються відносини між соціокультурною картиною учня і соціокультурною картиною народу, мова якого вивчається. Оскільки соціальними закладами в Україні є школи, то саме вони „виконують функцію ознайомлення своїх вихованців з доктриною, загальноприйнятою в цьому суспільстві „хто ми є і як ми бачимо їх” [6, с.25].

Окрім того для виходу України у світовий простір іноземну мову необхідно розглядати як важливий засіб міжкультурного спілкування. Сучасна освіта має сформувати в учнів такий рівень знань, умінь і навичок, який дав би можливість практично підтримувати спілкування з носіями мови на комунікативно достатньому рівні. При чому, крім утилітарного аспекту, вивчення мов повинне зважати на **соціально-культурний** компонент, який забезпечує мультикультурне виховання. Вивчення іноземної мови означає „наближення до іншого, озброєння самого себе інтелектуальними засобами для зустрічі з реальним і невідомим, збагачення себе через знання культур і їх світосприйняття” [6, с.34].

Зважаючи на те, що зміцнення авторитету держави на міжнародній арені потребує модернізації суспільства, нарощування його інтелектуального, духовного потенціалу, система освіти має за мету підготувати учнів для комунікації з посланцями інших країн, познайомити їх із суспільним устроєм, традиціями та мовною культурою [5]. Тому соціокультурний компонент змісту мовного навчання має не менше значення. *Характерно, що при вивченні іноземної мови відбувається входження людини в іноземну культуру, індивід охоплює усі соціокультурні особливості країни, мову якої вивчає.* Соціокультурна складова сучасних світових процесів вважається першоосновою для формування соціокультурної компетенції. Але у

формуванні цього поняття та розкритті його змісту існують деякі розбіжності.

На думку П.Сисоєва, соціокультурний компонент змісту мовного навчання можна поділити на три складові: засоби комунікації (усну та письмову передачу інформації носіями культури); національна ментальність (зразок мислення представників іншої культури); національні здобутки (мистецтво, наука, історія, релігія). Усі ці складові нерозривні та пов'язані між собою. Згідно з думкою вченого, „культура є живою категорією, її розвиток безпосередньо пов'язаний із розвитком суспільства, тому зміст соціокультурного компонента буде постійно змінюватися, набувати нового наповнення” [7, с.15].

Іншу точку зору на соціокультурний компонент змісту мовного навчання висловлює В. Топалова. Згідно з нею, засади соціокультурної компетенції на лінгвістичному рівні полягають у соціокультурному компоненті змісту навчання іноземної мови [9, с.24].

Першочерговим завданням освіти на національному рівні, як і на загальносвітовому, є наповнення змісту освіти соціокультурними аспектами. Соціокультурний компонент змісту навчання іноземних мов містять усі національні програми країн Європи. Але цей компонент, вважає О. Коваленко, „подається обмежено, без врахування вимог часу і нових тенденцій розвитку, оскільки програмам завжди притаманний певний консерватизм” [1, с.4]. Тому найважливішою умовою у складанні навчального плану та навчального процесу нашого часу є врахування таких компонентів, які спонукають до вивчення мов. Також при навчанні іноземної мови важливим є залучення майбутнього користувача мовою до пізнавальної і творчої діяльності.

Враховуючи те, що саме у школі формуються опорні механізми мовного спілкування, які будуть потрібні

випускникам у майбутньому, сучасність вимагає переосмислення існуючої моделі методичної концепції навчання іноземної мови у навчальних закладах. **Мовна освіта має стати одним з найголовніших завдань модернізації сучасної національної освіти.**

На заваді стають **проблеми** у вигляді **недосконалих підручників**, які ще мають тестуватися та виправлятися, а також **нестача педагогічних кадрів** для початкової школи, яких підготовлено **тільки 30%**. Але ці недоліки можливо подолати, створивши нові підручники та збільшивши випуск потрібних фахівців на державне замовлення.

За останніми даними, **близько 70%** населення земної кулі **володіє**, тією чи іншою мірою, **двома або більше мовами**, це характерно для регіонів, де проживають пліч-о-пліч різні національності, як наприклад, в Україні, тут населення поряд з українською володіє російською мовою, а також однією, або двома іноземними. Мультилінгвізм населення – категорія непостійна: в одних країнах його кількість збільшується, в інших скорочується.

Стосовно мовної освіти України, практичні пріоритети можна визначити наступними напрямками розвитку сучасної освіти:

- створенням умов для професійної перекваліфікації та мовної освіти упродовж життя;
- модернізацією дистанційної мовної освіти;
- професійною перепідготовкою і підвищенням кваліфікації працівників освіти;
- спрямованістю зовнішньої політики країни на євроінтеграцію.

ВИСНОВКИ

Таким чином, одним із важливих напрямів модернізації сучасної освіти залишається як модернізація методичних концепцій навчання іноземної мови, так і створення

умов для професійної підготовки кадрів, разом з підтримкою освіти упродовж усього життя.

Мовні стратегії торують шлях до розуміння народів і культур, толерантного сприйняття одне одного та співпраці. Мультикультурна освіта та її невід'ємна складова частина – мультилінгвізм – не лише сукупність інституційно організованих засобів визнання й збереження культурних відмінностей, це й певна комунікативна політика, частиною якої є забезпечення високого ступеня волі вибору людини визначати своє місце в сучасному суспільстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваленко О. Європейський форум з питань мовної політики // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 3. – С. 4-6.
2. Коваленко О. Підготувати до життя (Модернізація системи іншомовної освіти в Україні) / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – №1. – С. 11-21.
3. Кушнір А. Педагогіка іноземного мови / А. Кушнір – Москва : Народное образование, 1997. – 191 с.
4. Павленко Ю.В. История мировой цивилизации / Ю.В. Павленко. – Киев : Феникс, 2002. – 88 с.
5. Першукова О. Формуючи „європейську свідомість” : (європейський досвід структурування соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови) / О. Першукова // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – № 2. – С.106-115.

6. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах. – Київ : Ленвіт, 2004. – 96 с.
7. Сысоев П. В. Язык и культура : в поисках нового направления в преподавание культуры страны изучаемого языка / П. В. Сысоев // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 4. – С. 12-17.
8. Токменко О. Мовні тенденції Ради Європи в контексті глобалізації / О. Токменко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 3. – С. 112-115.
9. Топалова В. М. Формирование социокультурной компетенции у студентов неязыкового вуза / В. М. Топалова. – Киев, 1997. – 167 с.

Сучасна освіта має сформувати в учнів такий рівень знань, умінь і навичок, який дає би можливість практично підтримувати спілкування з носіями мови на комунікативно достатньому рівні

Валерия Асаева

Мультикультурность и мультилингвизм как факторы модернизации современной системы образования

Статья посвящена рассмотрению проблемы овладения иностранными языками в рамках образовательной программы Украины для дальнейшей реализации международной коммуникации. Обозначены вопросы осовременивания образовательной деятельности в области преподавания иностранных языков с целью обеспечения конкурентоспособности образования, интеграции Украины в международное пространство. Рассмотрены основные подходы к изучению иностранных языков, отмечена важность модернизации современного языкового образования.

Ключевые слова: образование, мультилингвизм, поликультурность, философия образования, модернизация образования, глобализация, коммуникация.

Valeriya Asaeva

Multi-culture and multi-linguistics as the factor of the modern education system modernization

The article is devoted to the problem of foreign language learning as a part of the educational program of Ukraine for the further implementation into the international communication. The questions of educational activities modernization in the field of foreign languages teaching are marked in order to ensure the competitiveness of Ukraine in education, science, and technology in the international space. The basic approaches to foreign language teaching are considered, the importance of modernizing up-to-date language education is indicated.

Key words: education, multi-linguistics, multi-culture, philosophy of education, modernization of education, globalization, communication.